

**Verslag
mossenwerkgroep
KNNV/IVN Deventer**

**Ossenwaard
&
Boer 'n Buffel
Keizersrande**

2024/2025/2026

Afbeelding 1: Mossenexcursie Ossenwaard langs de IJssel (foto Maarten Zonderwijk, januari '26)

De mossenwerkgroep Deventer is een werkgroep met zowel KNNV als IVN leden. Ze gaat jaarlijks van oktober t/m april zeer regelmatig op pad. Daarbij bezoekt ze veelal gebieden in eigendom of beheer van het Stichting IJssellandschap. In de twee excursieperioden van 2024/25 en 2025/26 zijn twee gebieden vrij uitgebreid bezocht. Ten eerste de Ossenwaard, zowel de landtong in de IJssel als de bossen in de uiterwaarden van de IJssel (zie kaart). Ten tweede het bosje en omgeving van Boer 'n Buffel Keizersrande aan de oostzijde van de IJssel. Dit verslag biedt een overzicht van alle waarnemingen. De waarnemingen zijn ook vastgelegd op de [BLWG Verspreidingsatlas Mossen](#).

Kaart 1: Geïnvventariseerde gebieden Ossenwaard en Boer 'n Buffel Keizersrande

Mosseswerkgroep Deventer: Henny Wassens, Ruud de Block, Maarten Zonderwijk, Eefke van Schaik, Paulien Kylstra, Peter Heukels, Thijs de la Court.

Ondersteuning/verificatie determinaties: Rudi Zielman.

Met dank aan het IJssellandschap voor de vergunning de terreinen te bezoeken.

Foto voorpagina: Van Maarten Zonderwijk, Gekroesd dubbeltandmos (*Didymodon insulanus*) in de Ossenwaard landtong.

September 2026

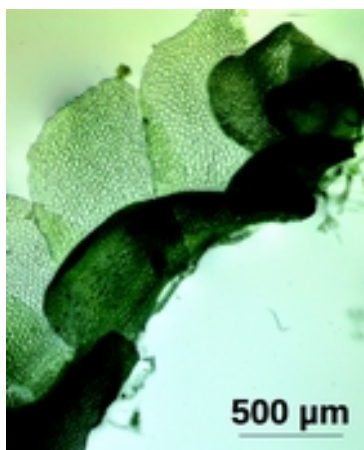
Boer 'n Buffel Keizersrande

Boer 'n Buffel Keizersrande is een actieve boerderij met waterbuffels liggend aan de IJsselkant vlak achter de dijk. Er is een toegangsweg en parkeerplaats. De toegangsweg is verhard met een brede berm. De parkeerplaats is verhard met grasbeton. Ten oosten van deze parkeerplaats en ten zuiden van de toegangsweg zijn twee bosjes met onder andere eik, grove den en lijsterbes. In het zuidelijk bosje is een poeltje.

Afbeelding 2: Gewoon kantmos (*Lophocolia bidentata*)

Afbeelding 3: Gedrongen kantmos (*Lophocolia heterophylla*)

Twee kantmossen in het bosje van Boer 'n Buffel Keizersrande. Algemeen voorkomende bebladerde levermossen die het goed doen op dood hout en strooisel in bossen. Foto's Thijs de la Court

In deze, op het oog, vrij marginale, verstoorde en voedselrijke deelgebiedjes heeft de mossenwerkgroep een aantal keren de mossen geïnventariseerd. Dat leverde een rijke oogst op van vooral algemene soorten.

Amblystegium serpens	Gewoon pluisdraadmos	a
Atrichum undulatum	Groot rimpelmos	a
Brachythecium rutabulum s.s.	Gewoon dikkopmos	a
Bryum capillare s.l.	Gedraaid knikmos	a
Campylopus introflexus	Grijs kronkelsteeltje	a
Ceratodon purpureus	Gewoon purpersteeltje	a
Dicranella heteromalla	Gewoon plujsjesmos	a
Dicranoweisia cirrata	Gewoon sikkelderretje	a
Hypnum cupressiforme s.l.	Gesnaveld klauwtjesmos	a
Hypnum jutlandicum	Heideklauwtjesmos	a
Isoetecium myosuroides	Knikkend palmpjesmos	a
Kindbergia praelonga	Fijn laddermos	a
Lophocolea bidentata	Gewoon kantmos	a
Lophocolea heterophylla	Gedrongen kantmos	a
Mnium hornum	Gewoon sterrenmos	a
Orthodontium lineare	Geelsteeltje	a
Orthotrichum affine	Gewone haarmuts	a
Orthotrichum striatum	Gladde haarmuts	a
Oxyrrhynchium hians	Kleisnavelmos	a
Plagiomnium affine	Rondbladig boogsterrenmos	a
Polytrichum formosum	Fraai haarmos	a
Pseudotaxiphyllum elegans	Gewoon pronkmos	a
Rhynchostegium confertum	Boomsnavelmos	a
Rhytidiadelphus squarrosus	Gewoon haakmos	a
Ulota bruchii	Knotskroesmos	a

Tabel 1: Mossen gevonden in beide bosjes van Boer 'n Buffel Keizersrande 'a' staat voor 'algemeen voorkomend in Nederland'

Rhynchostegium confertum (Boomsnavelmos) komt voor op steen, schors en hout, bij voorkeur op plaatsen die wat voedselrijker zijn. Evenals een aantal Dikkopmossen van voedselrijke schors lijkt deze soort toegenomen te zijn. (Bron: BLWG Verspreidingsatlas Mossen). En dat typeert ook wel de bosjes van Boer 'n Buffel Keizersrande. Ze zijn voedselrijk, mogelijk door een stevige stikstofbelasting en rijke bodem. Foto Thijs de la Court.

Afbeelding 4:
Boomsnavelmos
(Rhynchostegium
confertum)

<i>Barbula convoluta</i> s.l.	Gewoon smaragdsteeltje	a
<i>Barbula unguiculata</i>	Kleischroefmos	a
<i>Brachythecium albicans</i>	Bleek dikkopmos	a
<i>Bryum argenteum</i>	Zilvermos	a
<i>Bryum barnesii</i>	Geelkorrelknikmos	a
<i>Bryum capillare</i> s.l.	Gedraaid knikmos	a
<i>Calliergonella cuspidata</i>	Gewoon puntmos	a
<i>Ceratodon purpureus</i>	Gewoon purpersteeltje	a
<i>Didymodon fallax</i> s.l.	Kleidubbeltandmos	a
<i>Funaria hygrometrica</i>	Gewoon krulmos	a
<i>Grimmia pulvinata</i>	Gewoon muisjesmos	a
<i>Marchantia polymorpha</i>	Paraplutjesmos	a
<i>Metzgeria furcata</i>	Bleek boomvorkje	a
<i>Pseudocrossidium hornschuchianum</i>	Spits schroefmos	a
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Groot laddermos	a
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Gewoon haakmos	a
<i>Syntrichia calcicola</i>	Klein duinsterretje	a
<i>Syntrichia ruraliformis</i>	Groot Duinsterretje	a

Tabel 2: Mossen in het semi-verharde deel (de weg en parkeerplek) van Boer 'n Buffel Keizersrande

Afbeelding 5: Gewoon krulmos (*Funaria hygrometrica*)

Funaria hygrometrica, Gewoon krulmos, behoort tot onze algemeenste mossen, vooral voorkomend op sterk gestoorde en voedselrijke plaatsen als braakliggende terreinen, halfverharde wegen etc. . (Bron: BLWG Verspreidingsatlas Mossen). Veel van de gevonden mossen passen goed in deze beschrijving. Foto Ruud de Block.

Ossenwaard rivierbos

Er loopt aan de westzijde van Deventer een route door een ooibos, een bos dat gedijt bij regelmatige overstromingen. Hier betreft het een zachthoutooibos, voornamelijk bestaande uit verschillende soorten wilgen. Zo'n bos wordt ook wel een wilgenvloedbos genoemd; in de Biesbosch vallen die bossen dagelijks droog bij eb en lopen ze onder bij vloed. Dat is hier natuurlijk niet het geval. Hier is het geen dagelijks maar een jaarlijks proces. De wilgen zijn hier spontaan tevoorschijn gekomen. In de uiterwaarden langs de IJssel werden ze vroeger ook geteeld op zogenaamde wilgengrienden. Van het wilgenhout werden tenen voor manden en dijkbeschoeiingen en stelen voor gereedschap gemaakt (tekst van de [Ossenwaard wandelroute](#)).

Afbeelding 6: Screenshot van de site van de Ossenwaard wandelroute

Dergelijke zachthoutooisbossen worden gekenmerkt door een zeer dynamisch, voedselrijk en vochtig milieu waar een aantal specifieke mossen in floreren.

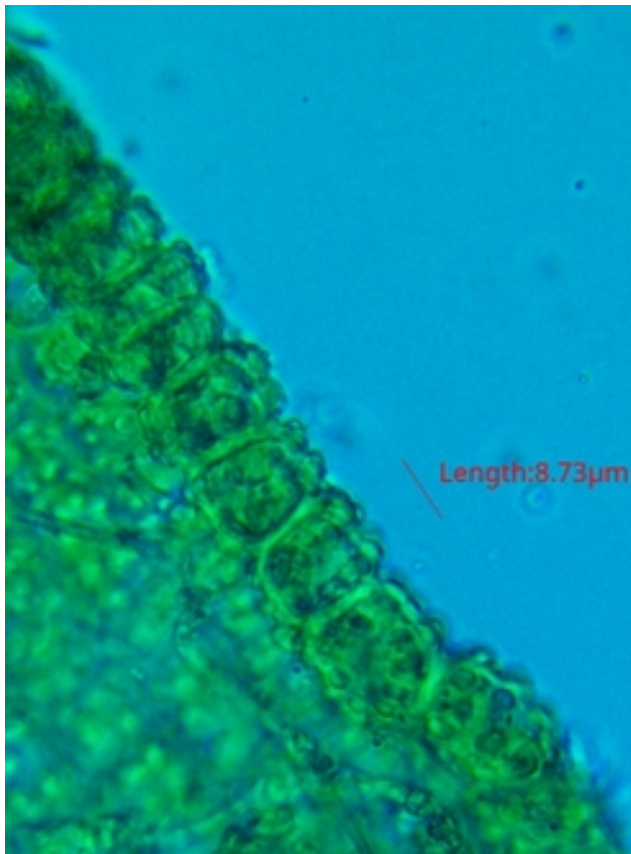
<i>Amblystegium serpens</i>	Gewoon pluisdraadmos	a
<i>Barbula convoluta</i>	Gewoon smaragdsteeltje	a
<i>Barbula unguiculata</i>	Kleischroefmos	a
<i>Brachythecium rutabulum</i> s.s.	Gewoon dikkopmos	a
<i>Bryum argenteum</i>	Zilvermos	a
<i>Bryum capillare</i> s.l.	Gedraaid knikmos	a
<i>Calliergonella cuspidata</i>	Gewoon puntmos	a
<i>Ceratodon purpureus</i>	Purpersteeltje	a
<i>Dicranella heteromalla</i>	Gewoon pluisesmos	a
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	Gewoon sikkelsterretje	a
<i>Eurhynchium striatum</i>	Geplooid snavelmos	a
<i>Frullania dilatata</i>	Helmroestmos	a
<i>Funaria hygrometrica</i>	Gewoon krulmos	a
<i>Grimmia pulvinata</i>	Gewoon muisjesmos	a
<i>Homalothecium sericeum</i>	Gewoon zijdemo	a
<i>Kindbergia praelonga</i>	Fijn laddermos	a
<i>Leskea polycarpa</i>	Uiterwaardmos	a
<i>Orthotrichum affine</i> s.l.	Gewone haarmuts	a
<i>Orthotrichum diaphanum</i>	Grijze haarmuts	a
<i>Orthotrichum pulchellum</i>	Gekroesde haarmuts	a
<i>Radula complanata</i>	Gewoon schijfjesmos	a
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Gewoon haakmos	a
<i>Syntrichia latifolia</i>	Riviersterretje	a
<i>Syntrichia papillosa</i>	Knikkersterretje	a
<i>Tortula muralis</i>	Gewoon muursterretje	a

Tabel 3: De mossen van het rivierbos van de Ossenwaard

Afbeelding 7: Kleischroefmos (*Barbula unguiculata*)

Barbula unguiculata, Kleischroefmos, groeit evenals *B. convoluta* op basenrijke plaatsen, vooral in kleigebieden, en kan prima tegen zout. Op de zandgronden is dit mos veel minder talrijk. Daar groeit het langs weg- en padranden met steenslag en slib en vooral op verweerde steen, baksteen of beton. *B. unguiculata* lijkt in veel opzichten op *B. convoluta*. De soorten groeien regelmatig in elkaars nabijheid, en beide soorten zou je cultuurvolgers kunnen noemen. (Bron: BLWG Verspreidingsatlas Mossen). Foto Ruud de Block.

Afbeelding 8: Gewoon smaragdsteeltje (*Barbula convoluta*)

Een aantal mossen, zoals veel smaragdsteeltjes (*Barbula* spp.), hebben papillen op veel van de cellen. Hun dofgroene uiterlijk is daar het gevolg van, waardoor ze op afstand te herkennen zijn. De papillen zijn belangrijk omdat ze de oppervlakte van de cellen vergroten (water- en voedselopname), lucht vasthouden als de blaadjes onderwater komen (en daarmee CO₂ voor fotosynthese toegankelijk houden) en fysiek zorgen voor stevigheid. Foto Thijs de la Court

Afbeelding 9: Gewoon zijdemoos (*Homalothecium sericeum*)

Homalothecium sericeum, Gewoon zijdemoos, komt vooral voor op kalkhoudende muren e.d. Daarnaast komt de soort ook regelmatig epifytisch voor en lijkt op dit substraat zelfs vooruit te gaan. Het is in het Ooibos een zeer algemeen voorkomende soort op de wilg en populier. Mogelijk ook doordat het sediment van de rivier kalkhoudend is. Ze komt, samen met Uiterwaardmos (*Leskea polycarpa*) massaal voor in het gebied. Foto Thijs de la Court

Ossenwaard landtong

De naam Ossenwaard is een samenstelling van os (het dier) en waard (een land langs een rivier, vaak buitendijks gebied zoals een uiterwaard). Dat is zeker van toepassing voor de landtong die zich ten zuid-westen van Deventer in de IJssel uitstrekt. Het is een zeer divers landschap met strandjes, kribben, steilkanten, een afwisseling van klei en zand. Delen worden begraasd door koeien en op een aantal plekken domineren de ganzen.

Afbeelding 10: Steilkant landtong Ossenwaard

De diversiteit in substraten van de landtong Ossewaard is goed zichtbaar in de steilkanten waar het hoge water van de IJssel grond heeft weggeschaafd. Daar komen de verschillende bodemlagen aan de oppervlakte en elke bodemlaag kent specifieke mosvegetaties. Foto Maarten Zonderwijk.

<i>Amblystegium serpens</i>	Gewoon pluisdraadmos	a
<i>Amblystegium varium</i>	Oeverpluisdraadmos	a
<i>Barbula commutata</i>	Groot smaragdsteeltje	a
<i>Barbula convoluta</i> s.l.	Gewoon smaragdsteeltje	a
<i>Barbula unguiculata</i>	Kleischroefmos	a
<i>Brachythecium albicans</i>	Bleek dikkopmos	a
<i>Brachythecium mildeanum</i>	Moerasdikkopmos	a
<i>Brachythecium rutabulum</i> s.s.	Gewoon dikkopmos	a
<i>Bryum argenteum</i>	Zilvermos	a
<i>Bryum barnesii</i>	Geelkorrelknikmos	a
<i>Bryum capillare</i>	Gedraaid knikmos	a
<i>Bryum rubens</i> s.l.	Braamknikmos	a
<i>Calliergonella cuspidata</i>	Gewoon puntmos	a
<i>Ceratodon purpureus</i>	Gewoon purpersteeltje	a
<i>Cinclidotus fontinaloides</i>	Gewoon kribbenmos	a
<i>Dicranella staphylina</i>	Knolletjesgreppelmos	a
<i>Didymodon fallax</i> s.l.	Kleidubbeltandmos	a
<i>Didymodon insulanus</i>	Gekroesd dubbeltandmos	z
<i>Didymodon sinuosum</i>	Bros dubbeltandmos	a
<i>Didymodon tophaceus</i>	Stomp dubbeltandmos	a
<i>Didymodon vinealis</i> s.l.	Muurdubbeltandmos	a
<i>Ditrichum heteromallum</i>	Gebogen smaltandmos	zz
<i>Drepanocladus aduncus</i>	Moerassikkelmos	a
<i>Eurhynchium striatum</i>	Geplooid snavelmos	a
<i>Fissidens bryoides</i>	Gezoomd vedermos	a
<i>Fissidens crassipes</i>	Gewoon riviervedermos	zz
<i>Funaria hygrometrica</i>	Gewoon krulmos	a
<i>Grimmia pulvinata</i>	Gewoon muisjesmos	a
<i>Leptobarbula berica</i>	Steentjesmos	z
<i>Leptodictyum riparium</i>	Beekmos	a
<i>Leskea polycarpa</i>	Uiterwaardmos	a
<i>Marchantia polymorpha</i>	Parapluutjesmos	a
<i>Orthotrichum anomalum</i>	Gesteelde haarmuts	a
<i>Orthotrichum diaphanum</i>	Grijze haarmuts	a
<i>Physcomitrella patens</i>	Dwergknikkertjesmos	z
<i>Physcomitrium pyriforme</i>	Gewoon knikkertjesmos	a
<i>Plagiomnium affine</i>	Rond boogsterrenmos	a
<i>Pseudocrossidium hornschuchianum</i>	Spits schroefmos	a
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Groot laddermos	a
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Gewoon haakmos	a
<i>Riccia cavernosa</i>	Zomersponsvorkje	a
<i>Schistidium apocarpum</i> s.l. (incl. <i>crassipilum</i> , <i>viride</i>)	Gewoon achterlichtmos	a
<i>Schistidium platyphyllum</i>	Kribbenachterlichtmos	zz
<i>Schistidium rivulare</i>	Beekachterlichtmos	zz
<i>Syntrichia calcicola</i>	Klein duinsterretje	a
<i>Syntrichia latifolia</i>	Riviersterretje	a
<i>Syntrichia papillosa</i>	Knikkersterretje	a
<i>Syntrichia ruraliformis</i>	Groot duinsterretje	a
<i>Tortula acaulon</i>	Gewoon knopmos	a
<i>Tortula modica</i>	Groot kleimos	z
<i>Tortula muralis</i>	Gewoon muursterretje	a
<i>Tortula truncata</i>	Gewoon kleimos	a

Tabel 4: De mossen van de landtong Ossenwaard

Het diverse en dynamische landschap laat zich ook zien in de grote rijkdom aan mossen en mossensoorten (52 soorten).

- De kribben met hun specifieke soorten, zoals het zeldzame Kribbenachterlichtmos (*Schistidium platyphylum*), Gewoon achterlichtmos (*Schistidium apocarpum* s.l.), Vedermossen (*Fissidens* spp.) en – uiteraard – Gewoon kribbenmos (*Cinclidotus fontinaloides*) en Uiterwaardmos (*Leskea polycarpa*).
- Maar ook op de steilkanten zelf groeiden specifieke soorten zoals Groot kleimos (*Tortula modica*), Gewoon knopmos (*Tortula acaulon*), Spits schroefmos (*Pseudocrossidium hornschuianum*) en het zeldzame Gebogen smaltandmos (*Ditrichum heteromallum*).
- Even hoger, op de bovenrand in de grazige zone vonden we o.a. Moerassikkelmos (*Drepanoclus aduncus*) en drie dikkopmossoorten; Gewoon dikkopmos (*Brachythecium rutabulum*), Moerasdikkopmos (*Brachythecium mildeanum*) en Bleek dikkopmos (*Brachythecium albicans*).
- Waar, bij bijvoorbeeld de kribben, stenen lagen die niet onderhevig waren aan de stevige dynamiek van het rivierwater maar eerder door extremen in temperatuur en droogte gekenmerkt werden vond de mossenwerkgroep grote hoeveelheden van het zeldzame Gekroesd dubbeltandmos (*Didymodon insulanus*) in combinaties met het algemene Purpersteeltje (*Ceratodon purpureus*) en Zilvermos (*Bryum argenteum*).
- Op de strandjes was zo nu en dan (in de zomer) het Zomersponsvorkje (*Ricia cavernosa*) massaal aanwezig.
- Ook op de wilgen en de enkele populier waren kenmerkende soorten te vinden, zoals Riviersterretje (*Syntrichia latifolia*), Grijs haarbuis (*Orthotrichum diaphanum*) en Gesteelde haarbuis (*Orthotrichum anomalum*).

Afbeelding 11: Moerasdikkopmos (*Brachythecium mildeanum*)

Brachythecium mildeanum, Moerasdikkopmos, is een soort van basenrijke moerassen, natte graslanden en kwelplekken, maar het mos is minder dan andere moerassoorten gebonden aan schrale bodem. Het komt vooral voor in beek- en rivierdalen, duinvalleien en poldergebieden (Bron: BLWG Verspreidingsatlas Mossen). Foto Maarten Zonderwijk.

Afbeelding 12: Gekroesd dubbeltandmos (*Didymodon insulanus*), maar bij nadere bestudering ook Zilvermos (*Bryum argenteum*) en Groot duinsterretje (*Syntrichia ruraliformis*), Foto Maarten Zonderwijk.